

N:o 42.

Ank. till Riksd. kansli den 3 april 1894, kl. 3 e. m.

*Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändrad lagstiftning
rörande oäkta barns arfsrätt.*

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottets behandling hänvisad motion, n:o 72, har herr *J. Johnsson*, liksom förut vid 1892 och 1893 års lagtima riksdagar, framställt förslag i fråga om ändrade bestämmelser rörande oäkta barns arfsrätt. Under åberopande af ej mindre de skäl, som af motionären anförts till stöd för nämnda två motioner, än afven den utredning, frågan erhållit uti de utlåtanden, som af lagutskottet vid sagde riksdagar afgifvits i anledning af motionerna, hemställer herr *Johnsson*:

att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af gällande bestämmelser rörande oäkta barns arfsrätt, att oäkta barn, som icke är afladt under moderns äktenskap eller i förbudna led, berättigas att lika med äkta barn taga arf efter sin moder.

Till stöd för sina föregående framställningar i ämnet erinrar motionären, hurusom förordningen den 14 april 1866, hvarigenom oäkta barn, som icke vore afladt under äktenskapslofen, förklarats berättigadt att, derest modern låtit såsom sitt barn anteckna det i kyrkoboken för den församling, i hvilken hon då var kyrkoskrifven, lika med äkta barn taga arf efter sin moder i den egendom, som ej utgjorde bröstarfvinges laglott, stälde det oäkta barnet i fråga om arf i en sämre ställning till sin moder

än de inom äktenskapet födda eller såsom sådana ansedda barnen. I vår religiösa åskådning likasom i den borgerliga lagstiftningen i allmänhet inginge emellertid den grundsats, att barnen icke borde lida för föräldrarnes förseelser, men denna så ofta framhållna och otvifvelaktigt rigtiga grundsats vore på förevarande område icke genomförd.

Det hufvudsakliga skäl, som blifvit återopadt emot medgifvande af lika arfsrätt åt oäkta barn, vore den fruktan, man förmålt sig hysa, att derigenom en betänkelig rubbning skulle ske i den sedliga grunden för äktenskapet. Men motionären hölle före, att äktenskapet icke vore så utslutande eller i så hufvudsaklig mån bygdt på förutsättningen af egendoms-gemensamhet, att dess anseende eller familjebandets sammanhållning skulle äfventyras genom uppfyllande i ifrågavarande hänseende af rättvisans bud mot de oäkta barnen. Denna grundsats hade jemväl af lagutskottet vid 1863 års riksdag blifvit uttalad, ehuru den då förordade ändring icke ledde till det åsyftade målet, och tiden torde vara inne för en lagändring, som bättre än den gällande lagstiftningen tillgodosåge berörda kraf.

Bestämmelsen, att endast för det fall, att modern i kyrkoboken för den församling, der hon vore kyrkoskrifven, låtit såsom sitt anteckna barnet, oäkta barn skulle ega att taga arf efter modern, vore enligt motionärens uppfattning otillfredsställande. Att barnets ve eller väl skulle uteslutande bero deraf, huruvida den prest, som döpte barnet eller mottogte anmälan om barnets anteckning i kyrkoboken, rätteligen fullgjorde detta åliggande, vore så mycket betänkligare, som någon påföljd icke vore stadgad för prest, som försummade att anställa sådan anteckning. Oförstånd och försummelse å moderns sida att anmäla barnet hade jemväl ofta haft till följd, att barn nekats taga arf efter sin moder.

I det fall, att bevis om barnets härkomst kunde åvägabringas, borde väl, syntes det, barnet vara berättigadt till arf efter modern, äfven om af en eller annan omständighet barnet ej blifvit af modern såsom hennes antecknad i kyrkoboken.

I sitt utlåtande i anledning af motionärens framställning i ämnet vid 1892 års lagtima riksdag yttrade utskottet bland annat följande:

»Såsom motionären erinrat, inträdde den under ständsriksdagarnes tid ofta återkommande och mycket omtvistade frågan om oäkta barns arfsrätt i ett nytt skede genom utfärdandet af förordningen den 14 april 1866. Denna förordning tillkom närmast i anledning af Rikets Ständers skrifvelse den 6 december 1863, deri till antagande framlades ett förslag, hvarigenom, med ändring af hvad i 8 kap. 7 § ärfdebalken stadgades derom, att barn, som aflats i lönskaläge utan äktenskapslofven, eller i hordom, eller i förbudna leder, ej egde taga annat arf än efter egna barn och bröst-

arfvingar, förordnades, att oäkta barn jemväl finge taga arf efter sin moder lika med äkta barn.

I skrifvelse den 31 oktober 1865 tillkännagaf emellertid Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t vid granskning af berörda förslag funnit sig icke kunna godkänna detsamma, hufvudsakligen af de skäl, att förslaget dels genom att tillägga oäkta barn enahanda arfsrätt efter moder som äkta barn syntes innebära en rubbning i grundsatsen, att endast ett lagligt äktenskap kunde erkännas såsom familjens grundval, och dels saknade föreskrift derom, att oäkta barn borde blifvit af modern i lifstiden erkändt, ehuru väl ett dylikt erkännande vore ett vilkor för den presuntion af den afidnas ej tillkännagifna yttersta vilja, som skulle kunna antagas såsom grund för den arfsrätt, man ville tillerkänna sådant barn.

I enlighet härmed var också det förslag upprättadt, som i propositionen till 1865—1866 årens Riksdag förelades till antagande och i oförändradt skick blef bifallet, hvarefter detsamma genom ofvan berörda förordning upphöjdes till lag.

Enligt samma förordning är nu oäkta barn berättigadt till arf under följande tre vilkor: 1:o) att det ej är afladt under det modern lefver i äktenskap; 2:o) att det ej är afladt i förbudna led; och 3:o) att det är erkändt af modern på det sätt, att hon låtit såsom sitt barn anteckna det i kyrkoboken för den församling, i hvilken då hon var kyrkoskrifven. Ifrågasvarande arfsrätt, som gäller allenast efter moder, är vidare i anseende till omfånget begränsad till den egendom, som ej utgör bröstarfvinges laglott.

Vidkommande motionärens förslag att låta arfsrätt för oäkta barn inträda, så snart barnets härkomst gjorts sannolik, oberoende af om någon anteckning derom skett i kyrkoboken, synes detta utskottet synnerligen behjertansvärdt.

Såsom propositionen vid 1865—1866 årens riksdag angifver, är nu gällande vilkor, att moder skall hafva låtit i kyrkoboken anteckna barnet såsom sitt, grundadt på den uppfattning, att oäkta barns arfsrätt åtminstone företrädesvis skulle hvila på presuntionen om moderns befintliga, men ej tillkännagifna yttersta vilja, och således vore hvad man kallar en förklädd testamentsrätt. Oafsedt nu, att rättigheten af berörda uppfattning icke synes vara obestridlig, torde i allt fall lagens fordran, att anteckningen i kyrkoboken skall visas hafva skett på särskildt föranstaltande af modern, vara allt för sträng och i tillämpningen vålla allehanda svårigheter.

Detta har också blifvit erkändt af lagutskottet vid 1881 och 1882 årens riksdagar, hvilket förklarade sig anse arfsrätt böra inträda, afven om det icke visades, att en i kyrkoboken befintlig anteckning tillkommit på moderns föranstaltande. Den omständighet, att en anteckning i kyrko-

boken funnes om oäkta barns härkomst, borde enligt utskottets förmenande göra till fyllest. Utskottets i enlighet härmed uppgjorda förslag till ändring af bestämmelserna i 1866 års förordning godkändes vid båda de nyssnämnda riksdagarna af Andra Kammaren utan votering, men afslogs af Första Kammaren.

Jemväl lagutskottet vid 1885 års riksdag, som i öfrigt afstyrkte hvarje förändring i den bestående lagstiftningen, fann tillämpning af 1866 års förordning mindre tillfredsställande, i det att den på grund af åtskilliga förhållanden icke verkade så, som med densamma afsetts. Utskottet hemställde för ty till Riksdagen att i skrifvelse anhålla, att genom cirkulär hos vederbörande presterskap måtte inskärpas angelägenheten deraf, att ifrågavarande anteckning verkställdes på sådant sätt, att den innefattade bevis, att qvinnan låtit anteckna barnet såsom sitt. Denna hemställan blef af Riksdagen bifallen, och utfärdades cirkulär i ämnet den 5 juni 1885.

Såsom utskottet redan antydt, anser utskottet emellertid billigt, att, äfven om af en eller annan anledning, t. ex. moderns död vid barnsörden, anteckning icke kunnat ske i den ordning gällande lag föreskrifver, oäkta barn, om hvars härkomst icke föreligger något tvifvel, bör tillerkännas arfsrätt efter sin moder. Lika med lagutskottet vid 1881 och 1882 årens riksdagar finner utskottet i sådant hänseende en anteckning i kyrkoboken, äfven om den icke tillkommit på moderns föranstaltande, i allmänhet böra göra till fyllest, men jemväl en på *annat* sätt ävägabragt juridiskt bindande maternitetsbevisning torde icke böra fränkännas enahanda verkan. Regler böra emellertid gifvas för en dylik maternitetsbevisning och viss tid stadgas, inom hvilken arfsanspråk må af oäkta barn framställas för att komma under beaktande.

Hvad angår förslaget att vidga omfånget af oäkta barns arfsrätt, anser utskottet jemväl detsamma förtjent af understöd. Som bekant är det hufvudsakligen från tre synpunkter, den allmänna moralens, kyrkans och statens, som motståndet mot en dylik utsträckning plägar hemta sitt stöd. Man har sålunda fruktat, att hvarje handling, hvarigenom de oäkta födde i familjerättsligt hänseende förblandades med äkta barn, skulle inverka störande på sedernas helgd, att familjelifvets renhet skulle fläckas, om frukten af en osedlig förbindelse vunne rättigheter, som eljest grundade sig allenast på det af äktenskapet sedliggjorda blodsbandet, och slutligen att skandalösa rättegångar skulle deraf blifva en följd. Men — såsom en författare i ämnet med skäl anmärkt — man kan fråga, hvarifrån den människokännedom är hemtad, som tror, att lättsinne och utsväfningar förekommas genom medvetandet, att frukten deraf går förlustig äkta barns rätt, och man kan med allt skäl anmärka, att den allmänna sedligheten skulle genom ett motsatt, till återhållsamhet manande system snarare be-

fästas än försvagas, att äktenskapets helgd och familjelifvets renhet bäst vårdas derigenom, att handlingar, som strida mot sedlighetens lag, icke företagas, att föräldrarnes vandel står för de äkta barnen lika litet fläckfri, då de oäkta ega arfsrätt, som då detta icke är händelsen, samt att möjlighet till chikanösa processer redan föreligger i de oäkta barnens af lagen erkända anspråk på uppfostringsbidrag.

Hvad vidare angår den uppfattning, som från kyrkans synpunkt finner en utsträckning af oäkta barns arfsrätt förkastlig, må erinras, hurusom det visserligen var under kristendomens äldre tider i vårt land, som grunden lades till vår nu gällande lagstiftning i ämnet och att följaktligen den slutsats synes berättigad, att denna lagstiftning är betingad af den kristna läran. Men — såsom lagutskottet vid 1859—1860 årens riksdag riktigt anmärkte — det är af vigt att ihågkomma, att detta var den kristna läran, sådan den representerades af *katolicismen*, hvilken satte kyrkan i stället för kristendomen och sträfvade derhän att få alla band, som icke af kyrkan helgats, ansedda såsom ogiltiga inför lagen och ur stånd att grundlägga några rättigheter, icke ens de naturliga och allmänt medborgerliga. Man sökte sålunda och lyckades äfven utbreda den åsigt, att rättigheten för oäkta födde att taga arf vorc erkännande af en osedlig princip, förblandande dermed den felande med den oskyldige och tryckande osedlighetens kännemärke på den senares panna.

Kommer så den tredje synpunkten, hvilken ligger till grund för satsen, att endast lagligt äktenskap gifver laglig arfsrätt. Från denna grundsats, åberopad jemväl vid 1866 års förordnings tillkomst, hafva dock 1734 års lagstiftare, på sätt lagutskottet vid nyssnämnda riksdag vidare anmärkt, medgifvit flera så väsentliga undantag, att den näppeligen för-tjenar namn af ledande princip. Ty först — och för att icke fästa sig dervid, att barn, aflade med fästevinna eller under äktenskapslöfte anses såsom äkta barn — måste beaktas, att barn, som är afladt i lönskaläge och således oäkta, får arfsrätt, om blott fadern sedermera tillsäger modern äktenskap. En dylik tillsägelse är visserligen att anse som en legitimation, men ostridigt är likväl, att barnet var frukt af en förbindelse, som icke i sig innebar det ringaste moment af ett lagligt äktenskapsband. Vidare är barn, som blifvit afladt under våldtägt, berättigadt att taga arf såsom äkta barn, ehuru qvinnan visserligen icke erhåller laggift hustrus rätt. I sistnämnda fall är, äfven om till stöd för arfsrätten åberopas moderns oskul, faderns brottslighet desto större, och likväl ärver barnet äfven honom. Lika ohållbar visar sig berörda grundsats derutinnan, att enligt stadgandet i 8 kap. 8 § ärfdabalken, oäkta barns efterlemnade egendom går i arf till föräldrarne.

I våra grannland Norge och Danmark ärfva oäkta barn likasom äkta barn moder och möderners fränder, i Norge derjemte under vissa vilkor fader och fädernes fränder. De flesta europeiska länder tillägga, om ock med vissa begränsningar, oäkta barn arfsrätt efter moder, och det kan egentligen sägas vara allenast den engelska i detta afseende på feodalistisk grund hvilande rätten, som ännu nekar dem en dylik rätt. Slutligen må nämnas, hurusom äldre lagberedningen i sitt förslag till ärfdebalk (1 kap. 21 §) ville tillägga oäkta barn, som ej aflats under moderns äktenskap eller i förbudna led, *obegränsad* arfsrätt efter moder eller hennes skyldemän, hvarjemte beredningen, fullt följdriktigt, synes det utskottet, föreslog, att arf efter oäkta född icke skulle få gå till skyldeman, som han ej sjelf kunnat ärfva.»

På grund af hvad sålunda anförts, tillstyrkte utskottet skrifvelse till Kongl. Maj:t af samma innehåll, som angifves i motionärens vid denna riksdag gjorda framställning; och enahanda hemställan gjordes på samma grunder af lagutskottet vid 1893 års riksdag, sedan motionären då i ämnet väckt förslag af samma lydelse som det nu ifrågavarande. Utskottets hemställan vid 1892 års lagtima riksdag hade nemligen, ehuru bifallen af Andra Kammaren, af Första Kammaren afslagits.

Vid 1893 års riksdag fattade Andra Kammaren för sin del beslut i enlighet med utskottets tillstyrkan, hvaremot Första Kammaren beslöt att, i enlighet med en vid utskottets utlåtande fogad reservation, i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af gällande bestämmelser rörande oäkta barns arfsrätt, att oäkta barn, som icke vore afladt under moderns äktenskap eller i förbudna led, berättigades att, derest modern låtit såsom sitt barn anteckna det i kyrkoboken för den församling, i hvilken hon då var kyrkskrifven, lika med äkta barn taga arf efter sin moder. Sedan utskottet, i ändamål af sammanjemkning utaf kamrarnes olika beslut, hemställt, att Andra Kammaren måtte biträda Första Kammarens beslut, men denna hemställan af Andra Kammaren afslagits, förföll frågan jemväl vid 1893 års riksdag.

Beträffande *omfånget* af oäkta barns rätt till arf efter moder, har utskottet icke funnit skäl frånträda den ståndpunkt i frågan, utskottet vid 1892 och 1893 årens lagtima riksdagar intagit, och anser utskottet följaktligen, att oäkta född, som har rätt att ärfva sin moder, också bör hafva rätt till lika stor del af moderns efterlemnade egendom som det äkta barnet.

Hvad angår de *vilkor*, under hvilka en sådan arfsrätt bör tillerkännas oäkta barn, finner utskottet hvad motionären härutinnan föreslagit, eller att barnet icke skall vara afladt under moderns äktenskap eller i förbudna led, icke vara till fyllest, utan bör, enligt utskottets mening, derjemte föreskrivas, att modern i lifstiden erkänt det oäkta barnet såsom sitt. Ett sådant erkännande kan den moder, som vill tillförsäkra sitt oäkta barn rätt till arf, i allmänhet säkrast gifva genom att låta i kyrkoboken för vederbörande församling anteckna barnet såsom sitt. Men nu gällande lags ovilkorliga fordran på just denna *form* för erkännandet synes vara allt för sträng. Dels läser det nemligen kunna inträffa — t. ex. då modern affider vid barnsörden — att modern är ur stånd att föranstalta om en dylik anteckning, dels kan en kyrkobok förstöras eller förkomma, utan att en moder, som i en sådan kyrkobok låtit införa anteckning om ett sitt oäkta barn, får vetskap derom och sålunda blir i tillfälle att i samma form afgifva ett nytt erkännande. Hvarje annan laglig bevisning derom, att modern erkänt barnet såsom sitt, bör därför tillförsäkra barnet rätt till arf efter modern.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet:

att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af gällande bestämmelser rörande oäkta barns arfsrätt, att oäkta barn, som icke är afladt under moderns äktenskap eller i förbudna led, berättigas att, derest modern låtit såsom sitt barn anteckna det i kyrkoboken för den församling, i hvilken hon då var kyrkoskrifven, eller modern eljest bevisligen erkänt barnet såsom sitt, lika med äkta barn taga arf efter moder.

Stockholm den 3 april 1894.

På lagutskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.

Reservation:

af herrar *Annerstedt, Hasselrot, C. H. Lundström, L. O. Larsson, Lundin, Sjölund* och *Håkansson*, hvilka ansett, att utskottets hemställan bort affattas i öfverensstämmelse med det af utskottet vid sistlidet års riksdag framlagda sammanjemkningsförslag och följaktligen allenast innehålla, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t måtte anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af gällande bestämmelser rörande oäkta barns arfsrätt, att oäkta barn, som icke är afladt under moderns äktenskap eller i förbudna led, berättigas att, derest modern låtit såsom sitt barn anteckna det i kyrkoboken för den församling, i hvilken hon då var kyrkoskrifven, lika med äkta barn taga arf efter sin moder;

samt af herr *Fröberg*.

Herrar *von Krusenstjerna, Ölander, Pehrsson* och *Näslund* hafva begärt få här antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.